

2 bøger om bogfremstilling

Marshall Lee: BOOKMAKING – The Illustrated Guide to Design & Production, R. R. Bowker Company, New York 1965, Second Printing 1966, \$ 14.

Hugh Williamson: METHODS OF BOOK DESIGN – The Practice of an Industrial Craft, Oxford University Press, Second Edition 1966, 63 s. net.

Næsten samtidig foreligger en ny udgave af den hidtidige klassiker på området, Hugh Williamsons bog, og en ny amerikansk bog om emnet. Såvel i deres indhold som i deres udstyr er bøgerne karakteristiske for de lande, de kommer fra, men de har een ting til fælles, nemlig at de begge behandler såvel bogens formgivning som bogens mekaniske fremstilling. De sigter mod det samme publikum, nemlig personer der professionelt har med bogfremstilling at gøre uden egentlig at tilhøre den grafiske branche.

Det er et spørgsmål, om denne sammenblanding af emnerne er rigtig. Man har somme tider sammenlignet bogtilrettelæggerens opgave i forhold til bogfremstillingen med arkitektens i forhold til opførelsen af en bygning. Hvis denne analogi fastholdes, har vi her to bøger, der er beregnet for såvel »arkitekter«

som »bygherrer«. Med den specialisering af opgaverne, der gælder overalt i det moderne, industrialiserede samfund, er det som bekendt blevet bogtilrettelæggerens opgave at tage sig af den grafiske udformning, medens det er forlæggerens produktionsmands opgave at tage sig af selve den fysiske tilvejebringelse af bogen, og at styre kontakt mellem sætteri, trykkeri, klichéanstalt, bogbinder, samt ordne indkøb af papir m.v.

Til at udføre disse opgaver kræves højst forskellige egenskaber. Formgiveren må ifølge sagens natur have et vist kunstnerisk talent, kunne tegne og have en udtalt æstetisk fornemmelse. Produktionsmanden må kunne tænke i planlægning, produktionstider, kroner og ører, men han behøver ikke at have nogen synderlig æstetisk fornemmelse. De to parter må bare forstå og respektere hinanden, og de må begge have en vis viden om bogfremstillingens teknik for at kunne bestride deres hverv.

Den amerikanske bog er meget ejendommeligt disponeret. Den begynder med et afsnit om bogtrykkets historie *The Profession*, der er så kort, at det nærmest er værdiløst, men derefter en nyttig beskrivelse af hvad en bogfremstiller egentlig laver, og hvad man forventer af ham. Afsnittet *Basic Knowledge* behandler først sætning og derefter typografi (nu går vi over i æstetikken), fort-

sætter med klichéer, trykning, og papir for så pludselig at komme til illustrationer, et emne, der er lidet tilfredsstillende behandlet, men giver en række praktiske oplysninger om, hvorfra man – i USA – kan skaffe sig billedmateriale. Herpå omtales indbinding og hvorpå overraskende følger et kapitel *Preparations for camera and press*, der logisk hører hjemme tidligere i teksten, og som også pludselig blander æstetiske betragtninger med iøvrigt udmærkede praktiske anvisninger. Efter et kapitel om *Estimating Cost* behandles *Schedules and records* med et for europæiske forhold ikke særligt tilfredsstillende eksempel på produktionskort, og derefter kommer et nyt hovedafsnit: *Procedure*. Det indledes med et kapitel om *Analysis*, hvor man – noget sent forekommer det – fastslår, at hver bog frembyder tre slags problemer *a.* et mekanisk, *b.* et kommercielt og *c.* et *Editorial*. Under *Analysis* hører også manuskriptberegning, og der fortsættes med *Creative solutions*. Her er vi igen tilbage i æstetikken. Derpå følger *The basic decisions*, der bl. a. indeholder afsnit som *Retail price and first printing*, *Trim-size*, *Illustrations* og mange andre ting, der skal afgøres, men i det praktiske rigtignok på et meget tidligere tidspunkt i produktionsprocessen. Efter et kapitel om *The text plan* og prøvesider, hvor vi igen kommer ind på æstetik, følger *Ordering composition*. Herefter be-

handles korrektur, layout af illustrationer (som man allerede tidligere har været inde på), derefter titelsider (på ny æstetik), *Frontmatter and backmatter*, *Page makeup and proofs*, så kommer *Ordering printing*, *Binding design* og til sidst et iøvrigt nyttigt lille afsnit om *Special design problems*. Bogen ender med en overordentlig fortrinlig litteraturfortegnelse.

Dispositionen af den engelske bog forekommer nærværende anmelder mere logisk. De første ca. 200 sider af den i alt 434 sider tykke bog beskæftiger sig med formgivning og skrift (meget udførligt med mange værdifulde skriftprøver). Disse afsnit indeholder også en relativ kort beskrivelse af den mekaniske fremstilling af sats, såvel konventionel sats som fotosats. Fra omkring ca. side 200 behandles klichéer, udskydning, principperne for trykning i højtryk, litografi, lystryk, dybtryk, serigrافي m.v., og herefter følger et afsnit om farve (uden et eneste farvetryk), et afsnit om illustrationer, papir, bogbinderarbejde, smudsomslag, manuskriptberegning, kalkulation, og der sluttes med et kort kapitel om *The Purposes of Book Design*. Som den amerikanske bog har den en overordentlig omfattende litteraturfortegnelse.

I sit forord til anden udgave fastslår forfatteren, at »8 years of continued experience in book production has persuaded the writer

that the text needs no major change». Det er nu et spørgsmål. De afsnit, han har bragt om bl. a. fotosats, elektronisk klichéfremstilling, rotations- og rulleoffset, føles mindre tilfredsstillende, selvom det for nogen af disse emner, f. eks. rulleoffset, gælder, at bogfremstillingen i rulleoffset ikke har nogen synderlig betydning her i landet.

Om begge bøger gælder det, at de giver *god besked*. Den amerikanske i en noget forvirrende orden. Men besked er der i den, og dertil et utal af små praktiske henvisninger og mange nyttige illustrationer. Smukke er de ikke, og mange af tegningerne ligner den slags skitser en forfatter laver for at vise en professionel illustrator, hvordan han gerne vil have en bestemt ting tegnet. De engelske illustrationer er alt for fåtallige, smukt tegnede, men gnidrede, at der er kun nogle få sider med autoklichéer bag i bogen. Den engelske bog er trykt i højtryk med 16 sider plancher på illustrationspapir, den amerikanske i offset, men de illustrationsmuligheder, denne teknik muliggør, synes ikke at være udnyttet i tilstrækkeligt omfang.

Det er interessant at bemærke, at den amerikanske bog er forbeholden med hensyn til anvendelsen af fotosats og computers indenfor den egentlige bogfremstilling. Den er dog sat på en *Linasec*-computer. Den engelske bog kommer slet ikke ind på computers.

Begge bøger er tydeligvis lagt an på at være gode eksempler på de to landes boghåndværk. Den amerikanske bog har et bredt format, velegnet til opgaven, idet man derved opnår plads til store illustrationer, uden at bogen skal vendes, og i den brede margin plads til små praktiske anvisninger, fortrinsvis i form af tegninger. Den sidste mulighed er betydeligt bedre udnyttet end den første. Den engelske er i princippet udformet som en skønlitterær bog, i et smukt, højt, smalt format med et klassisk titelblad og en ædel klumme, uegnet til illustrationer, og den er som nævnt sparsomt illustreret. For begge disse kostbare bøgers vedkommende er det en påfaldende svaghed, at man ikke har kunnet ofre 16 eller i al fald 8 sider i 4 farver, således at man kunne have givet en bedre beskrivelse af 4-farve tryk og dets muligheder. Den amerikanske bog har ganske vist på sit forsatspapir Botticelli's *Venus* som eksempel, men det føles knapt nok tilfredsstillende. Den illustration, der f. eks. findes om emnet i Gyldendals *Opslagsbog*, er betydeligt bedre.

Hvilken af de to bøger skal bogfremstilleren så anskaffe sig? – Så afgjort dem begge. Det er klart, at de gentager sig selv på nogle områder, men det er forbløffende, at man på samme sprog kan lave to så forskellige bøger om det samme emne. Resultatet er naturligvis, at de i mangt og meget supplerer

NOTER MARTS 1967

hinanden, skrevet som de er af erfarne og kyndige mænd, der véd, hvad de har med at gøre. De indeholder et væld af stof og er både som faglitteratur og som opslagsbøger uundværlige i enhver forlagsmands bibliotek.

Jokum Smith

Alfr. G. Hassings Forlag As..	1.000
Drubin As.....	500
Direktør A. W. Nielsen	500
Nyt Nordisk Forlag	500
Bogtrykker Kaj Hjorth.....	500
Direktør Paul Hauton	500
F. L. Bie As	300
Danmarks Biblioteksforening	250

I alt indgik i 1966 kr. 39.025,71.

Domicilfonden

Ved udgangen af 1966 rådede fonden over ca. 147.000 kr.

Til udbetaling på ejendommen Klareboderne 10 samt ekstraordinære og ordinære prioritetsafdrag var på samme tidspunkt medgået ca. 143.000 kr.

Hvad yderligere måtte indkomme af nye og tegnede bidrag samt driftsoverskud på ejendommen vil blive henlagt til istandgørelse, restaureering og indretning af lokaler til foreningen.

Af større bidrag i 1966 er indgået:

Københavns Bogtrykkerforening.....	kr. 10.000
Gyldendalske Boghandel As .	5.000
Dansk Provins Bogtrykkerforening	3.000
Finansministeriet, Brevduepenge	3.000
Københavns Bogbinderlaug.	1.250
Munksgaard As	1.000
Dansk Typograf-Forbund ..	1.000
Aller-Press	1.000

Vlastimil Fiala

Vlastimil Fiala er født i 1920; han har studeret kunsthistorie ved Universitetet i Brno og været chefredaktør for månedsskriftet *Výtvarné umění*. Derefter har han gennem ti år været direktør for Det Tjekkiske Forlag for Bildende Kunst; han har skrevet adskillige monografier, især om emner med tilknytning til fransk malerkunst: Camille Corot, Edgar Degas, Henri de Toulouse-Lautrec, André Derain, Henri Matisse, Pablo Picasso og de franske impressionister.

Som kunstkritiker interesserer han sig særligt for malerkunsten fra tiden omkring århundredskiftet og for moderne bogillustration.

Vlastimil Fiala er medlem af Den Internationale Kunstkritikersammenslutning AICA.

Vlastimil Fialas artikel er oversat af mag. art. Hermann Kölln, der er lektor i nordisk filologi ved Karlsuniversitetet i Praha.